

povračevati nji vzete rudninske stvari. Ker ima pa vsaka rastlina svoje posebne rudninske stvari v sebi, bi bil tedaj pepél njeni za-njo najboljši gnoj.

Pa kmet ne sožiga slame, ampak spravi jo na svisli, da ima kaj za klajo ali steljo. Pozobano zernje in poklajena slama se spremenite v kri in meso živalsko. Tobaku samemu je namenjeno spepelenemu biti pred tobakarjevimi ustmi. Pa tudi tega pepéla ne spravljamo! Po hribih požigajo sicer včasih s hosto, po njivah in po lazih; hribovci gnojé tedaj bolj s pepélom, kakor dolinci in poljci.

Zavolj redkega gnojenja s pepélom pa tudi pri besedi gnoj ne misli nobeden na kaj pepélu podobnega, ampak le na tisto čudno stvar, ktera le kmetovavcu samemu ne žali nosá, ki je že nemarna zavolj svojega rojstva, podobe, barve in čudnega duha. Ta stvar ni družega, kakor sami hišni in hlevni izveržki, kakor rastlinske in živalske stvari, ki tako veselo gnjijejo in se pariyo, da diší (smerdi) na vse kraje. Ona nima tedaj take podobe, da bi imeli vzrok soditi, da bomo persti dali rudninskih stvari, če jo potrosimo po njivi: akoravno smo prepričani, da je polna okrepčavnih lastnost za izstradano njivo.

Pa vendar ima gnoj v sebi rudninskih stvari, ktere same teknejo rastlini. — Ako bi gnoj sožgali in z njegovim pepélom popepélili njivo, bi razun nekaj, kar bom pozneje omenil, ravno toliko zaleglo njivi, kakor ko bi bili vés gnoj potrosili.

Saj se tudi lahko prepričamo, da so spravljani v gnoji vsi rudninski deli, ki so bili vzeti zemlji pri žetvi.

Poželi smo, postavimo, pšenico in jo domú zvozili. Dala nam je slame in zernja. Slama nam služi za steljo koj ali pa še le, ko smo jo poprej za strešnico bili porabili, in pa za rezanco, klajo. Pšenična slama ima veliko kremenine kisline v sebi, ktere pa živalsko truplo ne obderží v sebi, ampak vsa gré kakor neprebavljiva stvar spet iz trupla, in dela s slamo vred gnoj, ki ima tedaj v sebi vso njivi vzeto kremenino kisliuo. Pšenično zernje je sestavljeno iz močica, rastlinskega beljaka in fosfornokislega apna. Perva dva sestavka pšeničnega zernja obderží truplo v sebi, pa apnena sol gré spet iz trupla. Sicer ostane vsakikrat nekaj fosfornokislega apna v truplu, kar iz tega vidimo, da so naše kosti iz fosfornokislega apna sestavljene. Če pa premislimo, da vse to apno naših kostí ne vaga čez 7 do 8 funtov, in da smo teh 7 funtov apna nabirali vse svoje žive dni, nam mora biti očitno, da pri vsaki jedi strašno malo te apnene soli v sebi obderžimo, in sicer tako malo, da nam je pripušeno reči: Vse fosfornokislo apno pšeničnega zernja gré v gnoj in od tod nazaj v perst, kteri je bilo vzeto. (Kon. sl.)

Ozir po svetu.

Mezzofanti nekdanjih in sedanjih časov.

Bog je nektere ljudi s posebnostmi nadaril, ktere ves svet občuduje.

Slavni kardinal Mezzofanti, ki je leta 1855 v Rima umerl, je znal nad 40 (nekteri pravijo 72) raznih jezikov in narečij govoriti; razumel je vse evropejske in aziatske jezike. To ga je po svetu tako razglasilo, da so iz vseh krajev učeni možje k njemu prihajali in se z njim v domačem jeziku pogovarjali. Tudi v slovanskih pokrajinah se ni majnkalo mož, ki so se prepričali njegove jezikoslovne znanosti. — Čast. gosp. Stěpan Pogledić, opat pri sv. Marku v Zagrebu, so bili leta 1846 pri njem v Rimu. Komej je zvedil, da ga je Horvat obiskal, se je začel v horvatskem jeziku z njim pogovarjati, in narpred je poprašal, v katerem narečju naj govori: v kajkavskem, štokavskem ali čakovskem. Ko je pa vidil, da je njegov gost kajkavec, in da v horvatsko-slovenskem narečju govori, je tudi on prav gladko v ravno tem narečju odgovarjal in za mnogoverstne reči popraševal, kakor da bi bil več let v Zagrebu živel *).

*) Tudi s slavni Kopitarjem in Knobleherjem se je, ko sta v Rimu, kardinal Mezzofanti v slovenskem jeziku pogovarjal. Vred.

Da je tudi slovenski znal, nam pričujejo sledeče verstice iz življenjopisa slovenca doktorja Jožefa Tosi-a, ki se v Zori Jugoslavenski leta 1852. nahajajo: „Kano djak 5. razreda putovaše dr. Tosi u Firencu, poslé pako kano bogoslovec biaše u Rimu i Napulju. U Rimu biaše kod pape Grgura XVI., koj se veoma priatno s njim razgovaraše; poznati pako kardinal Mezzofanti — čudo golemo u obziru jezikoslovja — ga prvo pri ustupu slovenski nagovoril!“

Res, čuden dar nebeški je tolika jezikoslovna znanost! — Zgodovinarji pripovedujejo, da že v starodavnih časih so živeli možje, ki so zaslužili, da jih z imenom Mezzofanta nazovemo. Ozrimo se torej v stare čase, in prepričali se bodemo, da tudi naši predniki niso imeli slame v glavi v obziru na jezikoznanstvo. — Quintus Ennius je znal tri jezike govoriti: gerški, oscianski in latinski; zatega voljo se je sploh mislilo, da ima tri serca. Se vé, da sedaj skoro vsaki izobraženi človek tri ali še več jezikov govoriti zná in zato vendar ne sloví po vsem svetu, in tudi nihče ne misli, da ima tri ali še več serc. Pa vendar je znanost treh jezikov v tadajnih časih znamenita bila, in sicer za to, ker se naši predniki niso toliko z jezikoslovstvom pečali, temveč razgovarjali so se s ptujci navadno s pomočjo tomačitelja.

Mitridat pa, glasoviti kralj pontski in bitinijanski, ktereja je Pompej nadvladal, znal je govoriti vseh 22 jezikov, ktere so prebivavci njegove deržave govorili; ni se tedaj s svojimi podložniki nikdar s pomočjo tomačitelja razgovarjal, ampak v katerem jeziku ga je kdo nagovoril, v tistem mu je odgovarjal, pa tako gladko, kakor da bi bil sin njegovega naroda.

Tudi mi Jugoslovani se moremo sponašati z možem, ki po vsej pravici zasluđuje, da ga v versto Mezzofantov vredimo. Ta naš slavni mož je: Otac Marian Šunjić, škof Bosanski, ki je v Zagrebu modroslovje doversil, in se že kakor mlad dijak posebno v jezikoslovnih znanostih med vsemi svojimi tovarši odlikoval. Pozneje je bil celih osem let v Rimu pri kardinalu Mezzofantu, ter se je tam vsih iztočenih jezikov naučil. — Kdor se pa hoče njegove učenosti popolnoma prepričati, naj si priskerbi knjigo, ki jo je izdal gledé na vse jezike zapadne in iztočne pod naslovom: „De ratione depingendi rite quaslibet voces articulatas seu de vera orthographia cum necessariis elementis alphabeti universalis. Auctore Mariano Šunjić O. S. F. P. B. A. Viennae, typis congregationis P. P. Mechitaristarum 1853.“

V Zagrebu.

A. K. Cestnikov.

Kratkočasno berilo.

Mačoha in pastorka.

Bil je neki udovec, ki je imel dvoje otrok, sina in hčer. Oženi se na novo in z ženo priženi tudi hčer. Ta žena je svoje dete čez vse rada imela, primožena otroka pa je sovražila in mučila, kakor je mogla. Nazadnje reče možu: „Poslušaj me, mož, jez tvojih otrok ne morem več gledati, spravi ju od hiše, če ne, ne bova več kruha skupej jedla.“ Mož jo tolaži in miri: „Ne terjaj tega, žena! Kar hočem ž njima?“ „Kamor koli hočeš,“ odgovori žena. „Pelji ju v planino, pa ju tam pusti, delata naj kar hočeta.“

Nazadnje vendar pregovori moža; reče ji, da bo jutro v planino odpeljal otroka in ju tam pustil. Vse to pa je slišala njegova hči in jokaje pové bratu, ki je bil mlajši od nje: „Ljubi brat! jutro naju hočejo oče v planino peljati in tam pustiti; pa veš kaj storiva? Napolniva čepe s pepélom in na poti bova gredé za sabo po malem potrésala; kadar zmanjka meni, boš počel ti; tako bova potlej iz planine lahko našla pot do doma.“

Zjutraj se siroti doli splazite in napolnite čepe s pepélom; potem ju oče pokliče in oba gresta z njim. Gredé tako po dolgem potu sta za sabo posipala po malem pepéla. Ko ju oče pripelje v sredo gojzda, jima reče: Posedita tu nekoliko; jez bom berž tukaj.“ Otroka se vsedeta, oče pa se ukrade od nju in gré domú.